DUBBA · OYSS HAZIRLIK
9. Sınıf Tarih Dersi 1. Dönem 2. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 5
Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Adı Soyadı: .....
Sınıf / No: .....
Puan: .....

Telefonda aç: süreli çöz, paylaş

9. Sınıf Tarih · 1. Dönem 2. Ortak Yazılı (Senaryo 5)

1. Tarihin doğasını araştıran bir lise öğrencisi, aşağıdaki metni okuyarak notlar almıştır.

> ***Kaynak***
> *Emekliye ayrılan bir tarih profesörünün öğrencilerine verdiği son dersin notlarından (kurgusal):*
> *"Kırk yılı aşkın meslek hayatımda onlarca araştırmacının çalışmasını yakından izledim. Aynı olayı ele alan iki tarihçinin, ellerinde aynı belgeler olduğu hâlde birbirinden çok farklı sonuçlara ulaştığını defalarca gördüm. Biri bir savaşın ekonomik nedenlerini öne çıkarırken diğeri siyasi hesapları belirleyici buluyordu. Sonunda şu kanaate vardım: Tarihçi, geçmişi bir ayna gibi olduğu gibi yansıtmaz; onu kendi sorularıyla, kendi döneminin kaygılarıyla ve seçtiği kaynaklarla yeniden kurar. Dolayısıyla tarihsel bilgi, keşfedilen değil inşa edilen bir şeydir. Bu, tarihçinin yanıltıcı olduğu anlamına gelmez; yalnızca her tarihsel anlatının bir bakış açısı taşıdığı anlamına gelir. Geçen yıl yaşadığımız bir olayı da unutamıyorum: Bir ailenin üniversitemizin kütüphanesine bağışladığı sandıktan çıkan mektuplar, otuz yıldır kitaplarda tekrarlanan bir yorumu sarstı; o yorumu ilk ortaya atan tarihçi de bu mektupları okuduktan sonra kitabının yeni baskısında görüşünü değiştirdi."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1.1. Kaynakta tarihsel bilginin "keşfedilen değil inşa edilen bir şey" olduğu ileri sürülmektedir. Bu görüşü destekleyen **iki** kanıtı, kaynaktaki ifadelerle ilişkilendirerek açıklayınız.

1.2. Ders notlarında anlatılan sandık olayı, tarihsel bilginin hangi özelliğini göstermektedir? Bu özelliği açıklayınız ve aynı özelliğin bugün okullarda okutulan tarih kitapları için ne anlama geldiğini **bir** cümleyle yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

2. Bir kıyı köyünde yaşayan emekli öğretmen, köyündeki süngercilik geleneğinin tarihini anlatan bir yazıyı yerel tarih dergisine göndermiştir. Derginin yazıyı inceleyen hakeminin notları aşağıda verilmiştir.

> ***Kaynak*** *— "Köyümüzde Süngercilik" başlıklı yazı için hakem notları (kurgusal):*
> ***I.*** *Yazının tamamı, süngerci olan dedenizin 1930'lu yıllarda tuttuğu anı defterine dayanıyor. Liman kayıtlarına, dönemin gazetelerine ya da o yılları hatırlayan başka kişilerin anlatımlarına hiç başvurmamışsınız.*
> ***II.*** *Defterdeki "Köyden her yaz yüz tekne denize açılırdı." bilgisi, aynı defterde köyün o yıllarda kırk haneden oluştuğunu söyleyen satırla çelişiyor; bu çelişki yazıda hiç tartışılmamış.*
> ***III.*** *Dalgıçların can güvenliği olmadan çalışmasını "bilgisizlik" olarak nitelendiriyorsunuz. O yılların dalış araçlarını ve geçim şartlarını hesaba katmadan bugünün ölçüleriyle yargıda bulunuyorsunuz.*
> ***IV.*** *Yazının sonunda kaynakça yok; metindeki bazı sayıların ve tarihlerin nereden alındığı anlaşılmıyor.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

2.1. Hakem notlarından **ikisini** seçiniz. Seçtiğiniz her notta işaret edilen eksikliğin tarihsel bilginin üretim sürecindeki hangi aşamayla ilgili olduğunu yazınız ve bu eksikliğin yazının güvenilirliğini nasıl etkilediğini açıklayınız.

2.2. I numaralı notta sözü edilen anı defteri birinci elden mi yoksa ikinci elden mi bir kaynaktır? Gerekçesiyle yazınız. Ardından hakemin bu defteri tek başına yeterli bulmamasının nedenini II numaralı nottan yararlanarak açıklayınız.

3. Bir belediye, 1930–1970 yılları arasına ait pazar yeri esnaf kayıt defterlerini ve eski pazar fotoğraflarını dijital ortama aktaran bir proje başlatmıştır. Proje ekibinin ilk toplantısında tutulan notlardan bazıları aşağıda numaralandırılmıştır (kurgusal).

> ***Toplantı notları***
> ***I.*** *Taranarak bilgisayara aktarılan kayıt defterleri, sonradan dijitalleştirilmiş kaynak olarak arşivlenecektir.*
> ***II.*** *Belgeler dijital ortama aktarıldığı için araştırmacıların bu belgelerdeki yanlış ya da eksik bilgileri ayıklamasına gerek kalmayacaktır.*
> ***III.*** *Her kayda tarih, esnafın adı ve sattığı ürün gibi bilgiler etiketlenecek; böylece araştırmacılar binlerce kayıt arasında arama ve filtreleme yapabilecektir.*
> ***IV.*** *Dükkânların pazar yerindeki konumları coğrafi bilgi sistemleriyle haritalanarak pazarın yıllar içinde*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

nasıl büyüdüğü görselleştirilecektir.
V. *Dijital tarih çalışmaları geleneksel tarih yazımının yerini alacağı için projede arşivde çalışan uzmanlara ihtiyaç kalmayacaktır.*
VI. *Kayıtlarda hâlâ yaşayan kişilerin adları bulunduğundan belgeler genel ağda yayımlanmadan önce yasal izinler alınacak ve kişisel bilgiler korunacaktır.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

3.1. Toplantı notlarından **yanlış** bilgi içeren **ikisinin** numarasını yazınız ve her birini doğru bilgiyle düzeltiniz.

3.2. Doğru notlardan yararlanarak projenin tarih araştırmalarına **bir** katkısını ve projede dikkat edilmesi gereken **bir** sorunu, notun numarasını belirterek açıklayınız. Ardından bu iki yönü birlikte düşünerek dijitalleşmenin tarih araştırmasına etkisini değerlendiren **bir** yargı cümlesi yazınız.

4. Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerine etkilerini araştıran bir tarihçi, aşağıdaki görüşleri kaleme almıştır.

Kaynak
Bir tarih dergisinin "Eski Çağ Ekonomileri" özel sayısına gönderilen makale taslağından (kurgusal):
*"**(I)** Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetleri üzerindeki en belirleyici etkisi, insanların yalnızca bir arada yaşamaya başlaması değil, bu bir arada yaşayışın ekonomik bir düzen üretmesidir. **(II)** Toprağa bağlanan insan, yalnızca besin üretmekle kalmamış; artı ürünü depolamak, korumak ve paylaştırmak zorunda kalmıştır. **(III)** Bu zorunluluk, herkesin besin üretmediği, farklı işlerin farklı kişilerce yapıldığı bir iş bölümünü kaçınılmaz kılmıştır. **(IV)** Dolayısıyla Tarım Devrimi'ni yalnızca bir üretim biçimi değişikliği olarak tanımlamak yetersizdir; o, toplumun örgütlenme biçimini de değiştiren bir dönüşümdür. **(V)** Üstelik yerleşik hayata geçiş, dünyanın her yerinde aynı dönemde ve aynı biçimde yaşanmış tek bir olaydır."*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

4.1. Tarihçinin numaralandırılmış görüşlerinden **ikisini** gerekçesiyle destekleyiniz; tarihsel bilgilerle çelişen **bir** görüşünü ise numarasını belirterek gerekçesiyle çürütünüz.

4.2. Tarihçi, metninde Tarım Devrimi'nin daha çok ekonomik etkilerine yer vermiştir. Tarım Devrimi'nin **yerleşme** üzerindeki **iki** etkisini açıklayınız ve açıklamanızı Anadolu'daki Neolitik Çağ yerleşimlerinden **bir** örnekle destekleyiniz.

5. Tarih öğretmeni, Eski Çağ medeniyetlerinin yönetim ve ordu sistemlerini tekrar etmek için sınıfa karışık sırada aşağıdaki kavram kartlarını getirmiştir.

> ***Kavram kartları***
> ***1.*** *Firavun ("büyük ev")*
> ***2.*** *Yönetimin ve ordunun en yüksek makamlarına hanedan soylularının atanması*
> ***3.*** *Kızıldeniz'in güvenliği için inşa edilen gemiler*
> ***4.*** *Pankuş*
> ***5.*** *"Tanrının gözdesi" unvanı*
> ***6.*** *Bronz silahlar ve açık arazide nizami saldırıya imkân veren uzun mızraklar*
> ***7.*** *Kut*
> ***8.*** *Onlu sistem*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

5.1. Kartları ait oldukları medeniyete ve yönetimle mi orduyla mı ilgili olduklarına göre aşağıdaki tabloya numaralarıyla yerleştiriniz.

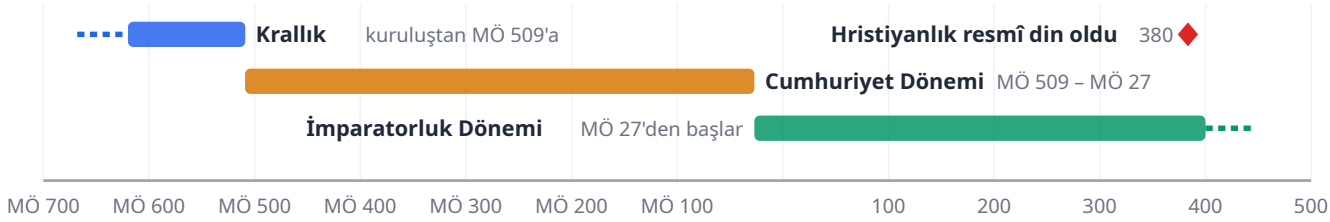
Medeniyet	Yönetim	Ordu
Mısır		
Hitit		
Asya Hun		

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

5.2. Tablonuzun "Ordu" sütununa yerleştirdiğiniz kartlardan **ikisini** seçiniz. Seçtiğiniz her kartta belirtilen özelliğin, ait olduğu devlete savaşta ya da güvenliği sağlamada nasıl bir üstünlük kazandırdığını açıklayınız.

6. Aşağıda bir öğrencinin Roma Devleti'nin yönetimini anlatmak için hazırladığı zaman şeridi (Şekil 1) ve şeridin altına yazdığı notlar verilmiştir.

Şekil 1. Öğrencinin hazırladığı zaman şeridi: Roma'da yönetim

> ***Şeridin notları***
> ***Kuruluş dönemi:*** *Roma, bir kralın yönettiği küçük bir şehir devletidir.*
> ***MÖ 509:*** *Krallık kaldırılır ve cumhuriyete geçilir. Kralın yetkileri konsül adı verilen iki yüksek devlet memuruna verilir; konsüller idari konularda senatoya danışır. Bu dönemde yönetimde aristokratlar söz sahibidir.*
> ***MÖ 27:*** *İmparatorluk Dönemi başlar. Hükümdarın yetkileri artar, senatonun etkisi azalır. Hükümdarlar başrahip unvanını da kullanır.*
> ***380:*** *İlk ortaya çıktığında devletçe yasaklanan Hristiyanlık, resmî din olarak kabul edilir.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

6.1. Zaman şeridine ve notlara göre Roma'da yönetim yetkisinin **kuruluş dönemi, Cumhuriyet Dönemi** ve **İmparatorluk Dönemi**nde kimin ya da kimlerin elinde toplandığını yazınız ve bu üç dönem arasındaki değişimi açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

6.2. Zaman şeridinden bir kanıt göstererek İmparatorluk Dönemi'nde Roma yönetiminin hangi yönetim biçimine benzediğini açıklayınız. Ardından 380'de alınan kararın Roma'nın imparatorluk anlayışıyla ilişkisini açıklayınız.

Cevap anahtarı: çözdükten sonra okut.
Her maddenin tam puan ölçütü, kısmi ve sıfır puan durumu, olası yanıt. Kendini puanla, aynı sayfadan 40 dakikalık sayaçla yeniden çöz.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif

DUBBA · OYSS HAZIRLIK **CEVAP ANAHTARI**

9. Sınıf Tarih Dersi 1. Dönem 2. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 5

Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Anahtar ve sorular çevrim içi

9. Sınıf Tarih · 1. Dönem 2. Ortak Yazılı (Senaryo 5)

1. Tarihin doğasını araştıran bir lise öğrencisi, aşağıdaki metni okuyarak notlar almıştır.

> ***Kaynak***
> *Emekliye ayrılan bir tarih profesörünün öğrencilerine verdiği son dersin notlarından (kurgusal):*
> *"Kırk yılı aşkın meslek hayatımda onlarca araştırmacının çalışmasını yakından izledim. Aynı olayı ele alan iki tarihçinin, ellerinde aynı belgeler olduğu hâlde birbirinden çok farklı sonuçlara ulaştığını defalarca gördüm. Biri bir savaşın ekonomik nedenlerini öne çıkarırken diğeri siyasi hesapları belirleyici buluyordu. Sonunda şu kanaate vardım: Tarihçi, geçmişi bir ayna gibi olduğu gibi yansıtmaz; onu kendi sorularıyla, kendi döneminin kaygılarıyla ve seçtiği kaynaklarla yeniden kurar. Dolayısıyla tarihsel bilgi, keşfedilen değil inşa edilen bir şeydir. Bu, tarihçinin yanıltıcı olduğu anlamına gelmez; yalnızca her tarihsel anlatının bir bakış açısı taşıdığı anlamına gelir. Geçen yıl yaşadığımız bir olayı da unutamıyorum: Bir ailenin üniversitemizin kütüphanesine bağışladığı sandıktan çıkan mektuplar, otuz yıldır kitaplarda tekrarlanan bir yorumu sarstı; o yorumu ilk ortaya atan tarihçi de bu mektupları okuduktan sonra kitabının yeni baskısında görüşünü değiştirdi."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1.1. Kaynakta tarihsel bilginin "keşfedilen değil inşa edilen bir şey" olduğu ileri sürülmektedir. Bu görüşü destekleyen **iki** kanıtı, kaynaktaki ifadelerle ilişkilendirerek açıklayınız.

1.2. Ders notlarında anlatılan sandık olayı, tarihsel bilginin hangi özelliğini göstermektedir? Bu özelliği açıklayınız ve aynı özelliğin bugün okullarda okutulan tarih kitapları için ne anlama geldiğini **bir** cümleyle yazınız.

2. Bir kıyı köyünde yaşayan emekli öğretmen, köyündeki süngercilik geleneğinin tarihini anlatan bir yazıyı yerel tarih dergisine göndermiştir. Derginin yazıyı inceleyen hakeminin notları aşağıda verilmiştir.

> ***Kaynak*** *— "Köyümüzde Süngercilik" başlıklı yazı için hakem notları (kurgusal):*
> ***I.*** *Yazının tamamı, süngerci olan dedenizin 1930'lu yıllarda tuttuğu anı defterine dayanıyor. Liman kayıtlarına, dönemin gazetelerine ya da o yılları hatırlayan başka kişilerin anlatımlarına hiç başvurmamışsınız.*
> ***II.*** *Defterdeki "Köyden her yaz yüz tekne denize açılırdı." bilgisi, aynı defterde köyün o yıllarda kırk haneden oluştuğunu söyleyen satırla çelişiyor; bu çelişki yazıda hiç tartışılmamış.*
> ***III.*** *Dalgıçların can güvenliği olmadan çalışmasını "bilgisizlik" olarak nitelendiriyorsunuz. O yılların dalış araçlarını ve geçim şartlarını hesaba katmadan bugünün ölçüleriyle yargıda bulunuyorsunuz.*
> ***IV.*** *Yazının sonunda kaynakça yok; metindeki bazı sayıların ve tarihlerin nereden alındığı anlaşılmıyor.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

2.1. Hakem notlarından **ikisini** seçiniz. Seçtiğiniz her notta işaret edilen eksikliğin tarihsel bilginin üretim sürecindeki hangi aşamayla ilgili olduğunu yazınız ve bu eksikliğin yazının güvenilirliğini nasıl etkilediğini açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

2.2. I numaralı notta sözü edilen anı defteri birinci elden mi yoksa ikinci elden mi bir kaynaktır? Gerekçesiyle yazınız. Ardından hakemin bu defteri tek başına yeterli bulmamasının nedenini II numaralı nottan yararlanarak açıklayınız.

3. Bir belediye, 1930–1970 yılları arasına ait pazar yeri esnaf kayıt defterlerini ve eski pazar fotoğraflarını dijital ortama aktaran bir proje başlatmıştır. Proje ekibinin ilk toplantısında tutulan notlardan bazıları aşağıda numaralandırılmıştır (kurgusal).

> ***Toplantı notları***
> ***I.*** *Taranarak bilgisayara aktarılan kayıt defterleri, sonradan dijitalleştirilmiş kaynak olarak arşivlenecektir.*
> ***II.*** *Belgeler dijital ortama aktarıldığı için araştırmacıların bu belgelerdeki yanlış ya da eksik bilgileri ayıklamasına gerek kalmayacaktır.*
> ***III.*** *Her kayda tarih, esnafın adı ve sattığı ürün gibi bilgiler etiketlenecek; böylece araştırmacılar binlerce kayıt arasında arama ve filtreleme yapabilecektir.*
> ***IV.*** *Dükkânların pazar yerindeki konumları coğrafi bilgi sistemleriyle haritalanarak pazarın yıllar içinde nasıl büyüdüğü görselleştirilecektir.*
> ***V.*** *Dijital tarih çalışmaları geleneksel tarih yazımının yerini alacağı için projede arşivde çalışan uzmanlara ihtiyaç kalmayacaktır.*
> ***VI.*** *Kayıtlarda hâlâ yaşayan kişilerin adları bulunduğundan belgeler genel ağda yayımlanmadan önce yasal izinler alınacak ve kişisel bilgiler korunacaktır.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

3.1. Toplantı notlarından **yanlış** bilgi içeren **ikisinin** numarasını yazınız ve her birini doğru bilgiyle düzeltiniz.

3.2. Doğru notlardan yararlanarak projenin tarih araştırmalarına **bir** katkısını ve projede dikkat edilmesi gereken **bir** sorunu, notun numarasını belirterek açıklayınız. Ardından bu iki yönü birlikte düşünerek dijitalleşmenin tarih araştırmasına etkisini değerlendiren **bir** yargı cümlesi yazınız.

4. Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerine etkilerini araştıran bir tarihçi, aşağıdaki görüşleri kaleme almıştır.

> ***Kaynak***
> *Bir tarih dergisinin "Eski Çağ Ekonomileri" özel sayısına gönderilen makale taslağından (kurgusal):*
> *"**(I)** Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetleri üzerindeki en belirleyici etkisi, insanların yalnızca bir arada yaşamaya başlaması değil, bu bir arada yaşayışın ekonomik bir düzen üretmesidir. **(II)** Toprağa bağlanan insan, yalnızca besin üretmekle kalmamış; artı ürünü depolamak, korumak ve paylaştırmak zorunda kalmıştır. **(III)** Bu zorunluluk, herkesin besin üretmediği, farklı işlerin farklı kişilerce yapıldığı bir iş bölümünü kaçınılmaz kılmıştır. **(IV)** Dolayısıyla Tarım Devrimi'ni yalnızca bir üretim biçimi değişikliği olarak tanımlamak yetersizdir; o, toplumun örgütlenme biçimini de değiştiren bir dönüşümdür. **(V)** Üstelik yerleşik hayata geçiş, dünyanın her yerinde aynı dönemde ve aynı biçimde yaşanmış tek bir olaydır."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

4.1. Tarihçinin numaralandırılmış görüşlerinden **ikisini** gerekçesiyle destekleyiniz; tarihsel bilgilerle çelişen **bir** görüşünü ise numarasını belirterek gerekçesiyle çürütünüz.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

4.2. Tarihçi, metninde Tarım Devrimi'nin daha çok ekonomik etkilerine yer vermiştir. Tarım Devrimi'nin **yerleşme** üzerindeki **iki** etkisini açıklayınız ve açıklamanızı Anadolu'daki Neolitik Çağ yerleşimlerinden **bir** örnekle destekleyiniz.

5. Tarih öğretmeni, Eski Çağ medeniyetlerinin yönetim ve ordu sistemlerini tekrar etmek için sınıfa karışık sırada aşağıdaki kavram kartlarını getirmiştir.

> ***Kavram kartları***
> ***1.*** *Firavun ("büyük ev")*
> ***2.*** *Yönetimin ve ordunun en yüksek makamlarına hanedan soylularının atanması*
> ***3.*** *Kızıldeniz'in güvenliği için inşa edilen gemiler*
> ***4.*** *Pankuş*
> ***5.*** *"Tanrının gözdesi" unvanı*
> ***6.*** *Bronz silahlar ve açık arazide nizami saldırıya imkân veren uzun mızraklar*
> ***7.*** *Kut*
> ***8.*** *Onlu sistem*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

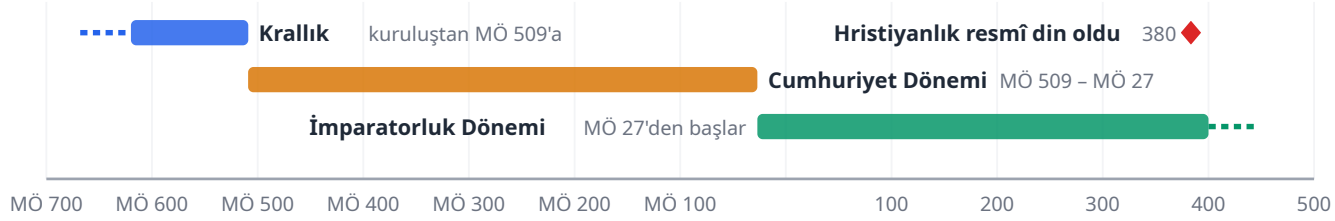
5.1. Kartları ait oldukları medeniyete ve yönetimle mi orduyla mı ilgili olduklarına göre aşağıdaki tabloya numaralarıyla yerleştiriniz.

Medeniyet	Yönetim	Ordu
Mısır		
Hitit		
Asya Hun		

5.2. Tablonuzun "Ordu" sütununa yerleştirdiğiniz kartlardan **ikisini** seçiniz. Seçtiğiniz her kartta belirtilen özelliğin, ait olduğu devlete savaşta ya da güvenliği sağlamada nasıl bir üstünlük kazandırdığını açıklayınız.

6. Aşağıda bir öğrencinin Roma Devleti'nin yönetimini anlatmak için hazırladığı zaman şeridi (Şekil 1) ve şeridin altına yazdığı notlar verilmiştir.

Şekil 1. Öğrencinin hazırladığı zaman şeridi: Roma'da yönetim

> ***Şeridin notları***
> ***Kuruluş dönemi:*** *Roma, bir kralın yönettiği küçük bir şehir devletidir.*
> ***MÖ 509:*** *Krallık kaldırılır ve cumhuriyete geçilir. Kralın yetkileri konsül adı verilen iki yüksek devlet memuruna verilir; konsüller idari konularda senatoya danışır. Bu dönemde yönetimde aristokratlar söz sahibidir.*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

> ***MÖ 27:*** *İmparatorluk Dönemi başlar. Hükümdarın yetkileri artar, senatonun etkisi azalır. Hükümdarlar başrahip unvanını da kullanır.*
> ***380:*** *İlk ortaya çıktığında devletçe yasaklanan Hristiyanlık, resmî din olarak kabul edilir.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

6.1. Zaman şeridine ve notlara göre Roma'da yönetim yetkisinin **kuruluş dönemi, Cumhuriyet Dönemi** ve **İmparatorluk Dönemi**nde kimin ya da kimlerin elinde toplandığını yazınız ve bu üç dönem arasındaki değişimi açıklayınız.

6.2. Zaman şeridinden bir kanıt göstererek İmparatorluk Dönemi'nde Roma yönetiminin hangi yönetim biçimine benzediğini açıklayınız. Ardından 380'de alınan kararın Roma'nın imparatorluk anlayışıyla ilişkisini açıklayınız.

Puanlama anahtarı ve örnek cevaplar Dubba'nın hazırladığı örneklerdir; resmî değerlendirme ölçütleri ODSGM ve okulun tarafından belirlenir.

Soru – Öğrenme Çıktısı – Beceri

Soru	Öğrenme çıktısı	Beceri
1	TAR.9.1.2. Tarihin doğasını farklı kaynaklar üzerinden inceleyebilme	SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama; KB2.4. Çözümleme
2	TAR.9.1.3. Tarihsel bilginin üretim sürecini çözümleyebilme	SBAB2.4. Kaynağı Sorgulama; KB2.4. Çözümleme
3	TAR.9.1.4. Dijitalleşmenin tarih araştırma ve yazımının dönüşümüne etkisini değerlendirebilme	KB2.17. Değerlendirme
4	TAR.9.2.1. Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerindeki yerleşmeye ve ekonomik faaliyetlere etkisini değerlendirebilme	SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama; KB2.17. Değerlendirme
5	TAR.9.2.2. Eski Çağ'daki farklı medeniyetlerin yönetim ve ordu sistemlerini özetleyebilme	KB2.3. Özetleme; KB2.4. Çözümleme
6	TAR.9.2.2. Eski Çağ'daki farklı medeniyetlerin yönetim ve ordu sistemlerini özetleyebilme	SBAB1. Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme; SBAB4. Değişim ve Sürekliliği Algılama

Puanlama Tablosu

1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2	Toplam
8	8	10	8	8	8	9	8	8	8	9	8	100

Çözümler ve Puanlama Anahtarı

1.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 4+4 (her kanıt için kaynaktaki ifadeyi gösterme 2, açıklama 2 puan).

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

I. Kanıt: Aynı belgelere sahip iki tarihçinin farklı sonuçlara ulaşması. Biri savaşın ekonomik, diğeri siyasi nedenlerini öne çıkarmıştır. Belgeler aynı olduğuna göre sonucu belirleyen, tarihçinin belgeleri nasıl yorumladığıdır; bilgi belgelerden hazır biçimde çıkarılmamış, tarihçi tarafından kurulmuştur.

II. Kanıt: Tarihçinin geçmişi "kendi sorularıyla, kendi döneminin kaygılarıyla ve seçtiği kaynaklarla" yeniden kurması. Tarihçinin hangi soruyu sorduğu ve hangi kaynağı seçtiği, ortaya çıkan bilgiyi etkiler; bu nedenle tarihsel bilgi tarihçinin tercihlerinden bağımsız değildir.

(Sandık olayının, yorumun yeni kaynakla yeniden kurulduğunu gösterdiği yönündeki açıklama da kanıtlardan biri olarak kabul edilir.)

KISMİ PUAN: Her kanıt 4 puan. Kanıt kaynakla ilişkilendirilmeden genel bilgiyle açıklanmışsa o kanıt 2 puan.

SIFIR PUAN: Boş, ilgisiz ya da kaynaktaki cümleleri açıklama yapmadan aktaran cevaplar.

1.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 4+4 (özellik ve açıklaması 4, tarih kitapları için anlamı 4 puan).

Özellik: Tarihsel bilgi sabit ve kesin değildir; yeni belge, kaynak ve bulgular ortaya çıktıkça yeniden değerlendirilir, değişebilir ve gelişir. Sandıktan çıkan mektuplar otuz yıllık bir yorumu sarsmış, yorumu ortaya atan tarihçi bile görüşünü değiştirmiştir.

Tarih kitapları için anlamı (örnek cümle): Bugün okuduğumuz tarih kitaplarındaki bilgiler de yeni kaynaklar bulundukça düzeltilebilir ya da değiştirilebilir; bu nedenle kitaplardaki yorumlar kesin ve son söz olarak görülmemelidir.

(Tarihsel bilginin "dinamik, sürekli yenilenen" ya da "yeni kanıtlarla değişebilen" olduğunu söyleyen her ifade kabul edilir.)

KISMİ PUAN: Özellik doğru adlandırılıp sandık olayıyla ilişkilendirilmeden açıklanmışsa 2 puan; tarih kitaplarına ilişkin cümle özelliğin sonucunu yansıtmıyorsa o kısım 0 puan.

SIFIR PUAN: Boş, ilgisiz ya da yalnızca "tarihçiler farklı düşünür" gibi sandık olayına dayanmayan cevaplar.

2.1. TAM PUAN (10 PUAN)

Dağılım: 5+5 (her not için aşama 2, güvenilirliğe etkisi 3 puan). Öğrenci aşağıdakilerden herhangi ikisini seçebilir.

Not	Aşama	Güvenilirliğe etkisi
I	Kaynaklardan bilgi toplama	Tek bir kaynağa dayanıldığı için bilgiler başka kaynaklarla karşılaştırılamamış; yazı tek bir kişinin anlattıklarıyla sınırlı kalmıştır.
II	Kaynağı inceleme / kaynağı sorgulama	Kaynaktaki çelişki tespit edilip tartışılmadığı için yanlış olabilecek bir sayı doğru kabul edilmiş, yazının doğruluğu şüpheli hâle gelmiştir.
III	Kaynağı yorumlama	Kanıtlar o dönemin şartları göz önünde bulundurulmadan bugünün ölçüleriyle yorumlandığı için geçmişe haksız ve yanlış bir yargı yüklenmiştir.
IV	Kanıta dayalı ürün oluşturma	Atıf ve kaynakça olmadığı için okuyucu bilgilerin nereden alındığını denetleyemez; bilim etiği bakımından da kusurlu bir çalışma ortaya çıkar.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

KISMİ PUAN: Aşama doğru, etki yazılmamışsa o not 2 puan; aşama yanlış ama etki doğru açıklanmışsa o not 3 puan. II numaralı not için "kaynağı inceleme" ya da "kaynağı sorgulama" kabul edilir.

SIFIR PUAN: Boş, aşama adı ve etkisi notla ilgisiz olan cevaplar.

2.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 4+4 (kaynak türü ve gerekçesi 4, yetersizlik nedeni 4 puan).

Kaynak türü: Anı defteri birinci elden kaynaktır; çünkü olayları bizzat yaşayan bir süngerci tarafından, olayların yaşandığı dönemde tutulmuştur.

Tek başına yeterli olmamasının nedeni: Birinci elden kaynak da yazarının bakış açısını, hafızasını ve sınırlı gözlemini yansıtır; yanlış ya da abartılı bilgi içerebilir. II numaralı notta görüldüğü gibi defter kendi içinde çelişen bilgiler (yüz tekne – kırk hane) taşımaktadır. Bu nedenle defterdeki bilgilerin liman kayıtları, gazeteler, sözlü anlatımlar gibi başka kaynaklarla karşılaştırılarak doğrulanması gerekir.

KISMİ PUAN: Tür doğru, gerekçe yoksa 2 puan. Yetersizlik nedeni açıklanıp II numaralı notla ilişkilendirilmemişse 2 puan.

SIFIR PUAN: Boş, defteri ikinci elden kaynak olarak gösterip gerekçesi tutarsız olan ve yetersizlik nedeni yazmayan cevaplar.

3.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 4+4 (her ifade için numara 1, düzeltme 3 puan).

II numaralı not yanlıştır. Düzeltme: Belgelerin dijital ortama aktarılması bilgilerin doğru olduğu anlamına gelmez; dijitalleştirilen verilerdeki yanlış, eksik ve tutarsız bilgiler ayıklanmalı, belgeler yine eleştirel bir gözle incelenmelidir.

V numaralı not yanlıştır. Düzeltme: Dijital tarih, geleneksel tarih yazımının alternatifi değildir; iki yöntem birbirini tamamlar. Bu nedenle projede arşiv uzmanlarına da ihtiyaç vardır.

KISMİ PUAN: Numara doğru, düzeltme yok ya da yalnızca ifadenin olumsuzu yazılmışsa o ifade 1 puan; numara doğru, düzeltme kısmen doğruysa o ifade 2 puan.

SIFIR PUAN: Doğru notları (I, III, IV, VI) yanlış olarak gösteren, boş ya da ilgisiz cevaplar. Yanlış numaralar için yazılan düzeltmeler puan almaz.

3.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 3+3+2 (katkı 3, sorun 3, yargı cümlesi 2 puan).

Katkı (biri yeterli):

- III: Kayıtların etiketlenmesiyle araştırmacılar binlerce kayıt arasında kısa sürede arama ve filtreleme yapabilir; elle haftalar sürecek tarama hızlanır.
- IV: Coğrafi bilgi sistemleriyle pazarın yıllar içindeki büyümesi harita üzerinde görselleştirilir; belgelerde fark edilmeyen ilişkiler ortaya çıkabilir.
- I: Taranan defterler arşive gitmeden incelenebilir, daha geniş kitlelere ulaşır.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Sorun: VI: Kayıtlarda yaşayan kişilerin adları bulunduğundan kişisel bilgilerin korunması ve yasal izinlerin alınması gerekir; aksi hâlde kişilerin hakları zarar görebilir.

Yargı cümlesi (örnek): Dijitalleşme, tarih araştırmasını hızlandırıp yeni analiz imkânları sunarak dönüştürmektedir; ancak bu dönüşümün yararlı olması, yasalara ve etik kurallara uyulmasına bağlıdır.

KISMİ PUAN: Katkı ya da sorun not numarası belirtilmeden doğru açıklanmışsa her biri 2 puan. Yargı cümlesi yalnızca olumlu ya da yalnızca olumsuz yönü içeriyorsa 1 puan.

SIFIR PUAN: Yanlış notları (II, V) katkı ya da sorun olarak gösteren, boş ya da ilgisiz cevaplar.

4.1. TAM PUAN (9 PUAN)

Dağılım: 3+3+3 (desteklenen her görüş 3, çürütülen görüş 3 puan).

Desteklenebilecek görüşler (herhangi ikisi):

- **I:** Tarım Devrimi'yle insanlar önce köyler, sonra kalabalık kentler kurmuş; bu yerleşimlerde artı ürünün depolanması, vergilendirilmesi ve kayıt altına alınması gibi ekonomik düzenlemeler ortaya çıkmıştır.
- **II:** Tarımsal üretimin ihtiyaçtan fazla olmasıyla artı ürün oluşmuş; bu ürünün saklanması için depolar ve kaplar, korunması için surlar yapılmıştır.
- **III:** Artı ürün sayesinde herkesin besin üretmesi gerekmemiş; çömlekçilik, dokumacılık gibi zanaatlarla, yönetim ve kayıt tutma gibi işlerle uğraşan gruplar ortaya çıkarak toplumsal iş bölümü çeşitlenmiştir.
- **IV:** Tarım Devrimi özel mülkiyetin, sosyal sınıfların ve iş bölümüne dayalı devletlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamış; yalnızca üretimi değil toplumun örgütlenme biçimini de değiştirmiştir.

Çürütülmesi gereken görüş: V. Gerekçe: Tarım Devrimi Mezopotamya, Güneydoğu Asya ve Orta Amerika gibi farklı bölgelerde ortaya çıkmış, bu bölgelerde farklı ürünler (Mezopotamya'da buğday ve arpa gibi tahıllar, Orta Amerika'da mısır) yetiştirilmiştir. Yerleşik hayata geçiş de her bölgede başka bir zamanda ve kendi koşullarına göre gerçekleşmiştir. Bu nedenle yerleşik hayata geçiş her yerde aynı dönemde ve aynı biçimde gerçekleşmiş tek bir olay değildir.

KISMİ PUAN: Görüş doğru seçilip gerekçe yazılmamışsa ya da gerekçe yalnızca görüşü tekrar ediyorsa o görüş 1 puan. V numaralı görüş çürütülmeden yalnızca "yanlıştır" denmişse 1 puan.

SIFIR PUAN: Boş, ilgisiz, V numaralı görüşü destekleyen ya da I–IV numaralı görüşlerden birini çürütmeye çalışan bölüm puan almaz.

4.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 3+3+2 (her etki 3, örnek 2 puan).

Kabul edilen etkiler (herhangi ikisi):

- Sürekli yer değiştiren topluluklar tarlalarının yakınına kalıcı konutlar yaparak yerleşik hayata geçmiştir.
- Yerleşimler su kaynaklarına ve bereketli topraklara yakın yerlerde yoğunlaşmıştır.
- Köylerden büyük ve kalabalık kentlere, kentlerden devletlere uzanan yerleşim süreci başlamıştır.
- Artı ürünü ve yerleşimi korumak için surlar inşa edilmiştir.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Örnek: Çatalhöyük (Konya), Hacılar (Burdur), Cafer Höyük (Malatya), Aşıklı Höyük (Aksaray) vb. Anadolu'daki Neolitik Çağ yerleşimlerinden biri.

KISMİ PUAN: Etki yazılıp açıklanmamışsa o etki 1 puan. Örnek doğru, etkilerle ilişkilendirilmemişse de 2 puan verilir.

SIFIR PUAN: Boş, yalnızca ekonomik etkileri (iş bölümü, ticaret) tekrar eden ya da Neolitik Çağ'a ait olmayan yerleşim örneği veren bölüm puan almaz.

5.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 8×1 (doğru yere konan her kart 1 puan).

Medeniyet	Yönetim	Ordu
Mısır	1, 2	3
Hitit	4, 5	6
Asya Hun	7	8

KISMİ PUAN: Doğru hücreye konan her kart 1 puan. Medeniyeti doğru, sütunu yanlış (ya da tersi) konan kart puan almaz.

SIFIR PUAN: Boş ya da kartların hiçbirini doğru hücreye koymayan cevaplar.

5.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 4+4 (her kart için özelliğin açıklaması 2, sağladığı üstünlük 2 puan). Öğrenci aşağıdakilerden herhangi ikisini seçebilir.

- **3 (Mısır, Kızıldeniz'deki gemiler):** Mısır ordusu yalnızca karada değil denizde de güç kazanmış; Kızıldeniz'de güvenlik sağlanarak deniz yolu ve kıyılar korunmuştur.
- **6 (Hitit, bronz silahlar ve uzun mızraklar):** Bronzdan yapılan pala, balta ve uzun mızraklar Hitit piyadesine açık arazide düzenli saflar hâlinde saldırma imkânı vermiş; savaş arabalarıyla zayıflatılan düşmana esas darbeyi piyadelerin indirmesini sağlamıştır.
- **8 (Asya Hun, onlu sistem):** Mete Han'ın orduyu onlu birliklere bölmesi geniş bir ordunun tek elden ve disiplinli biçimde komuta edilmesini sağlamış; boyların askerleri savaşta bir ordu düzeni içinde hareket edebilmiştir.

KISMİ PUAN: Kart doğru seçilip yalnızca özellik tekrar edilmiş, üstünlük açıklanmamışsa o kart 2 puan. "Yönetim" sütunundaki bir kart seçilmişse o kısım puan almaz.

SIFIR PUAN: Boş, ordu kartı seçmeyen ya da kartlarla ilgisiz cevaplar.

6.1. TAM PUAN (9 PUAN)

Dağılım: 3+3+3 (her dönem için yetkinin kimde olduğu 2, değişimle ilişkilendirme 1 puan).

- **Kuruluş dönemi:** Yönetim yetkisi şehir devletini yöneten kraldadır.
- **Cumhuriyet Dönemi (MÖ 509 sonrası):** Krallık kaldırılmış, kralın yetkileri iki konsül arasında paylaştırılmıştır; konsüller idari konularda senatoya danışır, yönetimde aristokratlar söz sahibidir. Yetki tek kişiden birden fazla kişi ve kuruma geçmiştir.
- **İmparatorluk Dönemi (MÖ 27 sonrası):** Yetki yeniden tek bir hükümdarın elinde toplanmış, senatonun etkisi azalmıştır.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Değişim: Yetki tek kişiden (kral) paylaşılmış bir yönetime (konsüller ve senato), oradan yeniden tek kişiye (imparator) geçmiştir.

KISMİ PUAN: Her dönem için yetkinin kimde olduğu doğru yazılmış ama dönemler arasındaki değişim belirtilmemişse her dönem 2 puan.

SIFIR PUAN: Boş, dönemleri karıştıran ya da zaman şeridiyle ilgisiz cevaplar.

6.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 4+4 (benzediği yönetim biçimi ve kanıt 4, 380 kararının ilişkisi 4 puan).

Benzediği yönetim biçimi: İmparatorluk Dönemi'nde Roma yönetimi mutlak monarşiye benzer bir hâl almıştır. Kanıt: Hükümdarın yetkilerinin artması ve senatonun etkisinin azalması; hükümdarların başrahip unvanını da kullanması.

380 kararının ilişkisi: Hristiyanlığın resmî din yapılmasının nedeni, bu dinin bütün dünyaya hükmetme iddiasındaki (evrensel) imparatorluk anlayışını destekleyeceğinin düşünülmesidir. Geniş topraklardaki farklı halkları ortak bir din etrafında toplamak imparatorun otoritesini ve imparatorluğun birliğini güçlendirmeye yöneliktir. (Din ile yönetim arasındaki ilişkiyi hükümdarın başrahip unvanıyla bağlantılı açıklayan cevaplar da kabul edilir.)

KISMİ PUAN: Yönetim biçimi doğru, kanıt gösterilmemişse 2 puan. 380 kararı yalnızca "Hristiyanlık resmî din oldu" biçiminde tekrar edilip imparatorluk anlayışıyla ilişkilendirilmemişse 1 puan.

SIFIR PUAN: Boş, İmparatorluk Dönemi'ni cumhuriyetle karıştıran ya da zaman şeridiyle ilgisiz cevaplar.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif